

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 25 febr. 1889, kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen.

Förslag till ändring af riksdagsordningens stadganden angående förhållandet emellan folkmängden och antalet representanter i Riksdagens ena eller båda kamrar hafva alltsedan 1880 års riksdag vid olika tillfällen blifvit väckta. Dessa förslag, hvilka till sina hufvuddrag finnas återgifna i konstitutionsutskottets vid förra riksdagen afgifna betänkande n:o 9, afse i allmänhet att genom en höjning af den folkmängds-siffra, som berättigar till val, minska antalet riksdagsmän, dervid särskildt städernas representationsrätt i Andra Kammaren ansetts böra vidkännas en inskränkning.

I sistberörda syfte har herr *Nils Petersson* i Runtorp i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 77, framställt förslag till ändring af § 13 riksdagsordningen. Enligt motionärens förmenande borde Andra Kammarens ledamöter, såsom förhållandet nu är vid valen till Första Kammaren, utses efter en folkmängd, lika för stad och land, hvarigenom framtida stridigheter emellan städernas och landsbygdens invånare skulle förebyggas och den uppfattning underlättas, att vi äro ett folk, med gemensamma intressen för inbyggarne i stad och på land. Herr Petersson föreslår därför, att § 13 riksdagsordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Bih. till Riksd. Prot. 1889. 3 Saml. 1 Häft.

§ 13.

»Mom. 1. Andra Kammarens ledamöter — — under hvilket valet skett.

Mom. 2. I hvarje stad och på landet hvarje domsaga, som eger en folkmängd af 20,000 eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af 20,000. Öfriga städer med egen jurisdiktion och domsaga jemte köpingar skola första gången af Konungen och derefter hvar tionde år af kammaren ordnas, så vidt ske kan länsvis i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst 10,000 och högst 20,000.»

Om detta förslag blefve lag, skulle, med afseende på folkmängdsförhållandena vid 1887 års slut, städer af första gruppen, d. v. s. de, som hvardera hafva en folkmängd af 20,000 eller mer, och hvilka ega ett sammanräknadt invånareantal af 442,878, utse tillsammans 20 riksdagsmän; städer med ett invånareantal af emellan 10,000 och 20,000, uppgående till 9, med en folkmängd af tillhopa 130,983, välja hvar sin representant; och de återstående, mindre städerna, med sammanlagdt 267,870 invånare, under antagande af 15,000 såsom medeltalet af folkmängden inom de valkretsar, i hvilka dessa städer borde förenas, utse tillsammans 17 riksdagsmän, eller således samtliga städer tillhopa högst 46 riksdagsmän, emot ett antal af 76, enligt nu gällande bestämmelser om förhållandet emellan städernas folkmängd och representantantal. Å andra sidan skulle, vid det förhållande att inbyggareantalet för närvarande icke inom någon domsaga understiger 10,000, och ingen domsaga således komme att mista sin rätt att sjelfständigt välja riksdagsman, antalet representanter för landsbygden icke undergå någon minskning, men väl kan en ökning af detta antal inträda, såsom en följd deraf, att domsaga finge öfver 60,000 invånare, hvilket förhållande deremot för närvarande icke berättigar till val af mer än två representanter för domsagan. Af sist angifna orsak skulle redan nu en domsaga få välja tre riksdagsmän; och då i sex andra domsagor folkmängds-siffran mer eller mindre öfverstiger 50,000, skulle sannolikt inom en ej alltför aflägsen tidrymd antalet representanter för landsbygden komma att på denna väg ytterligare ökas.

Utskottet kan icke dela motionärens åsigt, att en anordning, hvarigenom förhållandet emellan landsbygdens och städernas representationsrätt fastställes på nu nämnda sätt, öfverensstämmer med billighet och rättvisa samt allmänna tänkesättet inom landet; likasom denna anordning icke heller förlikar sig med de grunder, som varit bestäm-

mande med afseende på föreskrifterna för Andra Kammarens sammansättning. Icke blott olikheten i de kommunala, administrativa och judiciella förhållandena å landet och i städerna, utan äfven den mångfald af viktiga samhällsintressen, som koncentrerat sig i städerna, föranledde lagstiftaren vid den gamla ständsrepresentationens ombildning att inom Andra Kammaren bestämma antalsförhållandet emellan städernas och landets representanter efter en fördelaktigare grund för de förra, på det att icke landtbefolkningens inflytande inom representationen måtte blifva allt för öfvervägande. Att nu, såsom motionären föreslagit, ändra riksdagsordningens bestämmelser om Andra Kammarens sammansättning i den riktningen, att städernas representationsrätt skulle högst väsentligt inskränkas, under det att landsrepresentanternas antal skulle kunna vinna en, visserligen för närvarande obetydlig, ökning, finner utskottet vara en åtgärd, som af angifna skäl icke bör tillrådas.

Utom ofvan berörda förslag till ändring af gällande föreskrifter om valkorporationer och representantantal, har äfven fråga blifvit väckt om fixering af det antal representanter, af hvilket riksförsamlingen borde bestå. Principen om ett fixt antal representanter, utsedde genom samfälda val, uppställdes redan i förslag, som förberedde representationsförändringens genomförande. I sitt första memorial om nationalrepresentationens ombildning, n:o 38, föreslog nemligen konstitutionsutskottet vid riksdagen 1840—1841, att representationen, som skulle sammanträda på en kammare, hvilken dock för vissa frågor fördelade sig i två afdelningar, skulle bestå af 250 ombud, som utsågos af för stad och land gemensamma valkretsar, i hvilka länen sönderdelades; och vid 1847—1848 årens riksdag framlade Kongl. Maj:t ett representationsförslag, hvilande på tvåkamarsystemet, enligt hvilket den första kammaren skulle utgöras af 120 och den andra af 150 ledamöter, valde enligt särskildt angifna bestämmelser, hvilka emellertid äro alltför invecklade att här komma i fråga att återgifvas. Efter antagandet af nu gällande riksdagsordning väcktes vid 1884 års riksdag motion derom, att antalet ledamöter i en hvar af Riksdagens båda kamrar borde en gång för alla bestämmas till en viss siffra: 120 för Första Kammaren och 180 för Andra Kammaren, af hvilka sistnämnde omkring $\frac{2}{3}$ hade att representera landet samt $\frac{1}{3}$ städerna, och skulle samma korporationer och valkretsar, som enligt riksdagsordningen äro verksamma vid kamrarnes bildande, fortfarande för samma ändamål tagas i anspråk, dervid fördelningen af de angifna talen på de särskilda korporationerna och valkretsarne gjordes beroende af hvarderas folkmängdsförhållanden.

Byggande på denna princip om ett fixerat representantantal, utarbetade och framlade konstitutionsutskottet vid sistlidne riksdag i sitt förut omförmälda betänkande, n:o 9, ett förslag till ändrad lydelse af, bland annat, §§ 6 och 13 riksdagsordningen; och hyser utskottet, angående nödvändigheten af en förändring i nämnda stadganden, fortfarande samma uppfattning, som då ledde till framställande af berörda förslag.

Utskottet är nemligen af den meningen, att den alltjemt fortgående ökningen af antalet riksdagsmän bör på ett eller annat sätt begränsas, då en alltför mångtalig riksförsamling, lika väl som en alltför fåtalig, har sina olägenheter. Mot den förra har, såsom det synes med rätta, blifvit anmärkt, att öfverläggningarne och riksdagarne blifva längre, utan ökad säkerhet för mera mogna beslut, och kostnaderna större.

I vårt land kommer, om man tager hela representationens antal i beräkning, en ledamot på 12,936 invånare. Under samma förutsättning och såvidt senaste, tillgängliga statistiska meddelanden derom lemna upplysning, utgöra representanterna, i förhållande till folkmängden: i Norge 1 på 17,403, i Danmark 1 på 11,720, i Tyska riket 1 på 118,024, i Österrike 1 på 38,312, i Frankrike 1 på 43,980, i Belgien 1 på 27,319, i Nederländerna 1 på 29,672, i Storbritannien 1 på 31,171, i Schweiz 1 på 15,059, i Spanien 1 på 24,445, i Italien 1 på 36,383 och i Grekland 1 på 13,333. Antalet representanter, i förhållande till folkmängden, är således för närvarande i Sverige större än i något af nu uppräknade europeiska länder, med undantag af Danmark. Och dock torde icke med skäl kunna påstås, att hos oss särskilda anledningar förefinnas dertill, att antalet representanter i förhållande till landets befolkning nödvändigt bör sättas högre än i någon annan af de uppgifna staterna, helst, såsom nyss blifvit antydt, ett visst afseende torde böra fästas å de med en talrik representation förenade kostnader. Å andra sidan kan den stora olikheten i lokala förhållanden och deraf beroende näringsförhållanden göra det önskvärdt, att här utses ett större antal representanter, än för ett land med ett mera koncentreradt läge skulle erfordras.

I följd af de hos oss gällande bestämmelser om förhållandet emellan representanternas antal och folkmängden, har detta antal numera uppnått en siffra, som icke obetydligt öfverstiger det antal, som utsågs, när den nya riksdagsordningen första gången blef tillämpad. Utskottet vill här nedan meddela resultatet af några statistiska undersökningar, som äro upplysande för den fråga, som nu föreligger till afgörande.

Rikets folkmängd, fördelad på städerna och landsbygden, vid slutet af de år, hvilkas folkmängd tagits i beräkning vid allmänna valen till Andra Kammaren, uppgick till:

	1865.	1868.	1871.	1874.	1877.	1880.	1883.	1885.	1886.
I städerna	498,982	523,839	551,106	600,190	654,354	690,431	749,887	805,053	825,390
Å landsbygden	3,615,159	3,649,241	3,653,071	3,741,369	3,830,188	3,875,237	3,853,708	3,877,716	3,891,799
I hela riket	4,114,141	4,173,080	4,204,177	4,341,559	4,484,542	4,565,668	4,603,595	4,682,769	4,717,189

Vid 1887 års slut utgjorde folkmängden i städerna 841,731, å landsbygden 3,893,170 och således för hela riket 4,734,901.

Folkmängdsförhållandena, å ena sidan, i de städer, hvilkas invånareantal uppgår till minst 10,000, och, å andra sidan, i de mindre, till valkretsar sammanslagna städerna belysas af följande tabell:

	1865.	1868.	1871.	1874.	1877.	1880.	1883.	1885.	1886.	1887.
Stockholm	133,361	131,400	138,512	150,446	165,677	168,775	194,469	215,688	223,063	227,964
Göteborg	45,541	53,448	57,360	63,748	71,707	76,401	81,507	91,033	92,805	96,758
Malmö	21,889	23,461	26,426	30,676	34,439	38,054	41,678	44,532	45,346	45,780
Norrköping	22,694	23,634	24,916	26,365	27,226	26,735	27,961	28,503	28,993	29,619
Gefle	12,511	13,315	14,712	16,787	18,137	18,758	19,358	20,753	21,097	21,508
Upsala	10,247	11,156	11,705	12,367	13,466	15,675	17,682	20,202	20,955	21,249
Karlskrona	16,425	17,564	16,234	16,643	17,787	18,300	18,842	19,127	19,497	19,811
Jönköping	—	10,494	11,254	12,548	14,460	16,147	18,321	19,344	19,487	19,391
Lund	—	10,526	10,870	11,680	13,415	14,304	14,349	14,835	14,918	14,822
Örebro	—	—	—	—	10,831	11,785	12,454	13,018	13,618	13,893
Helsingborg	—	—	—	—	10,639	11,550	13,462	15,230	16,160	16,912
Kalmar	—	—	—	—	10,223	10,963	11,605	11,819	11,874	11,823
Linköping	—	—	—	—	—	—	10,077	11,284	11,675	11,677
Landskrona	—	—	—	—	—	—	10,475	11,263	11,639	11,738
Sundsvall	—	—	—	—	—	—	—	10,275	10,726	10,988
Summa	262,668	294,998	311,989	341,260	408,007	427,447	492,240	546,906	561,907	573,861
Småstäderna	236,314	228,841	239,117	258,930	246,347	262,984	257,647	258,147	263,483	267,870
Summa summarum	498,982	523,839	551,106	600,190	654,354	690,431	749,887	805,053	825,390	841,731

Ledamöternas antal i en hvar af Riksdagens båda kamrar de år, för hvilka allmänna val till Andra Kammaren företogos, utgjorde:

		1867.	1870.	1873.	1876.	1879.	1882.	1885.	1887.	1888.
Andra Kammaren	Summa från städerna	55	55	57	61	64	64	69	75	76
	„ „ landsbygd.	135	136	137	138	140	142	145	146	146
	Summa från hela riket	190	192	194	199	204	206	214	221	222
Första Kammaren		125	126	128	131	136	137	138	143	144
	Hela antalet riksdags- män för båda kamrarne	315	318	322	330	340	343	352	364	366

Af dessa tabeller framgår, att folkmängden i städerna under den tidrymd, som omfattas af åren 1865 och 1887, vuxit betydligt raskare än på landsbygden, dervid de städer, som haft öfver 10,000 invånare, lemnat de största bidragen till städernas folkmängdsökning; att antalet af svenska folkets representanter stigit från 315, vid 1867 års riksdag, till 366, vid 1888 års riksdag, eller med 51, deraf 32 komma på Andra Kammaren och 19 på Första Kammaren; att af den tillväxt, förstnämnda kammare vunnit, landsbygden bidragit med endast 11, men städerna med 21 representanter, samt att, hvad särskildt stadsrepresentanterna i Andra Kammaren beträffar, den största tillökningen erhållits från de städer, hvilkas invånareantal öfverstigit 10,000.

Huruvida folkmängdens tillväxt i vårt land framdeles kommer att fortgå i samma proportion som hittills, är naturligtvis omöjligt att med visshet afgöra, men ingen anledning finnes att antaga, det någon hufvudsaklig förändring i sagda hänseende skall inträda. Vill man således sätta en gräns för den i ett lifskraftigt land förr eller senare inträdande ökningen af representanternas antal, blir det nödvändigt att öfvergifva den hos oss gällande principen, att riksdagsmännens antal alltjemt ökas efter folkmängden.

I andra stater, der äfven nämnda princip är erkänd, har man på olika sätt sökt förebygga åtminstone det omedelbara inträdandet af dess konsekvenser. Det vanliga är, att man genom lag bestämt, att representanter skola utses till ett antal, som står i visst förhållande till folkmängden, i sammanhang hvarmed äfven blifvit fastställd den valkretsindelning, som betingats af det sålunda bestämda antalet. Sedan denna anordning blifvit fastställd i lag, eger den gällande kraft, till dess lagen upphäfves, hvadan efter någon tids förlopp proportionen emellan representanternas antal och folkmängden blifvit en helt annan,

än den från början varit. Så föreskrifves med afseende på valen till Riksdagen för Tyska riket, att i hvarje förbundsstat skall utses en deputerad för ett antal af 100,000 invånare, dervid den folkmängd lägges till grund, som var bestämmande för valen till den konstituerande Riksdagen; men det stadgas tillika, att en ökning af de deputerades antal, i följd af befolkningens tillväxt, endast genom lag kan fastställas. Det ursprungligen bestämda antalet ledamöter i Riksdagen utgjorde 397, och i denna siffra har ingen ändring vidtagits, ehuru Tyska rikets nuvarande folkmängd medgifver omkring 470 platser. Liknande föreskrifter gälla äfven beträffande sammansättningen af Folkethinget i Danmark, Deputeradekammaren i Frankrike, o. s. v. Än åter här, med tagen hänsyn till förhållandet emellan representanternas antal och folkmängden, angifvits ett maximum, hvilket icke får öfverskridas; hvarjemte bestämmelse meddelats om periodvis återkommande revisioner, dervid afgöres, huru stort hela antalet inom den uppdragna gränsen bör vara. Detta är förhållandet i Förenta Staterna, hvilkas författning innehåller, att antalet ledamöter i representanternas hus icke må vara större än 1 på 30,000 invånare; men för öfrigt beror det af Kongressen att hvart tionde år, efter skedd folkräkning, bestämma det definitiva antalet. Under det att sålunda efter den första folkräkningen år 1790 antalet ledamöter var 105, eller 1 på 37,000, är det, efter folkräkningen år 1880, för närvarande 325, eller 1 på 151,900 invånare.

Enligt dessa båda system erhåller således representantantalet en viss fasthet, om ock hinder icke möter för lagstiftaren att, efter folkmängdsvexlingarne, deri vidtaga förändringar. Ett tredje system, hvilket blifvit tillämpadt i flera af Europas stater, utmärkes deraf, att antalet representanter är fastställt till en viss siffra, och att detta antal fördelats på de särskilda valkretsarne, utan noggrant iakttagande af ett visst förhållande till folkmängden. I enlighet härmed är ledamöternas antal i norska Storthinget bestämdt till 114, i engelska Underhuset till 670, i preussiska Deputeradekammaren till 433 och i italienska Deputeradekammaren till 508. Föreskrifterna om representanternas antal innehållas i Norge och Preussen i grundlagarne, men i de öfriga af nu nämnda stater i lagar, som i vanlig lagstiftningsväg kunna undergå modifikationer. I Norge är jemväl valkretsindelningen bestämd i grundlagen, hvilket deremot icke är förhållandet i de andra staterna. Uti Italien är särskildt stadgadt, att den lag, som ordnar fördelningen af antalet deputerade på valkretsarne, skall hvart tionde år, efter den straxt dertförinnan verkställda folkräkningen, undergå revision.

Den af utskottet antagna grundsatsen innebär, såsom redan blifvit antydt, att ett fast antal representanter skall utses, oberoende af folk-

mängdsvexlingarne i riket, men att detta antal kan fördela sig olika på de särskilda valkretsarne, allt efter folkmängdsvexlingarne inom dessa. Dock har utskottet icke funnit det nödigt, att denna grundsats, såvidt den afser valkretsarnas representationsrätt sins emellan, genomföres omedelbart, så snart en folkmängdsförändring egt rum, utan ansett det tillräckligt, att vid revisioner, som efter korta tider återkomma, proportionen mellan valkretsens folkmängd och dess representantantal, om den befinnes rubbad, blir återställd. Deremot bör hela representationens antal, efter en bestämd proportion, fördelas, å ena sidan, emellan båda kamrarne och, å andra sidan, med afseende på representationsrätten i Andra Kammaren, emellan landsbygden och städerna.

Vid undersökningar till utfinnande af de tal, som i enlighet med den antagna principen böra uppställas, har utskottet, som, efter hvad ofvan blifvit anfördt, icke kan undgå att finna, det representanternas antal hos oss redan uppnått en ansenlig höjd, dock kommit till den åsigten, att det är lämpligast att göra de minsta möjliga rubbningar i de olika valkretsarnes befintliga representationsrätt, och föreslår utskottet därför, att de siffror, som efter allmänna valen till Andra Kammaren år 1887, utmärkte förhållandet emellan Andra Kammaren och Första Kammaren — eller 222 och 144 — samt, i fråga om Andra Kammarens sammansättning, emellan land och stad — eller 146 och 76 — böra blifva grundläggande, med vissa jemkningar, som ansetts önskvärda för att erhålla mera afrundade tal. Utskottet föreslår alltså, att ledamöterna i Andra Kammaren bestämmas till 225 och i Första Kammaren till 150, samt att af Andra Kammarens 225 ledamöter 150 utses för landsbygden och 75 för städerna.

Till stöd för bestämmandet af siffrorna 225 och 150, såsom angifvande förhållandet emellan Andra Kammaren och Första Kammaren, kan anföras, att dessa siffror innehålla i det allra närmaste samma proportion som den, hvilken låg till grund för de siffror, som justitiestatsministern vid föredragning af förslaget till nu gällande riksdagsordning i statsrådet den 5 januari 1863, i enlighet med 1861 års folkmängdsförhållanden, angaf för att visa, huru proportionen emellan kamrarne skulle komma att ställa sig, och hvilka sistnämnda siffror voro 180 för Andra Kammarens och 119 för Första Kammarens ledamöter. Andra Kammaren komme i följd häraf att, såsom från början var afsedt, utgöra $\frac{2}{3}$ och Första Kammaren $\frac{1}{3}$ af representationen.

Hvad beträffar proportionen inom Andra Kammaren emellan lands- och stadsrepresentanterna, har utskottet utgått från de förhållanden, som för närvarande äro rådande, och enligt hvilka de förstnämnde utgöra omkring $\frac{2}{3}$ och de senare omkring $\frac{1}{3}$ af ledamöterna i denna kam-

mare. Denna proportion afviker något från det förhållande emellan dessa representanter, som vid riksdagsordningens antagande egde rum, men hvilket dock ej kan anses hafva varit af lagstiftaren afsedt att för alltid bibehållas. Ty bestämmelsen om rätt för städerna att, i jämförelse med folkmängden, utse ett större antal riksdagsmän än landet måste, med antagande af en fortgående folkmängdstillväxt såväl i städerna som på landsbygden, leda till en större ökning af städernas representanter än landets. Också visade sig, att, under det, med afseende å 1861 års folkmängdsförhållanden, landet beräknades komma att välja 130 och städerna 50 representanter i Andra Kammaren, redan vid den första riksdagen efter antagandet af den nya riksdagsordningen valdes 135 för landet och 55 för städerna, hvilka siffror småningom förändrades så, att vid de val, som närmast föregingo år 1888, landet utsåg 146 och städerna 76, dessa senare således något mer än $\frac{1}{3}$ af kammarens hela dåvarande antal 222. Till den nämnda proportionen af två representanter för landet mot en för städerna, såsom förhållandet är jämväl i Norge, anser utskottet landets och städernas representationsrätt böra bestämmas. Städernas folkmängd och relativa betydelse för hela landet hafva nemligen efter representationsförändringens genomförande i väsentlig mån tilltagit, hvarför det icke torde vara obilligt, att de få bibehållas vid det inflytande på Riksdagens sammansättning, de för närvarande ega, om ock skäl förefinnas att icke vidare låta detta inflytande ökas; och sådant skulle lättast förebyggas genom att, med bibehållande af den nuvarande proportionen, införa ett konstant förhållande emellan landets och städernas representanter.

Efter angifvandet af dessa allmänna grunder går utskottet öfver till en närmare utveckling af de stadganden, som måste blifva en följd af den nya anordningen med fixering af representantantalet.

Hvad då först beträffar sammansättningen af *Första Kammaren*, så bibehålles oförändradt hvad i § 6 riksdagsordningen föreskrifves derom, att ledamöterna af denna kammare skola utses af landsting och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. För att utröna, huru många af kammarens 150 ledamöter hvarje dylik valkorporation har att välja, måste rikets folkmängd först delas med 150; den qvot, som dervid erhålles, blir bestämmande för antalet riksdagsmän för landstingsområdet eller staden, i det att valkrets eger välja minst en riksdagsman för hvarje fullt tal af sin folkmängd, som motsvarar nämnda qvot. Således, då $\frac{1}{150}$ af rikets folkmängd år 1887, eller 4,734,901, utgör 31,566, egde Elfsborgs län, med ett invånareantal af 279,217, utse 8 riksdagsmän. Har valkrets mindre folkmängd än berörda qvot,

hvilket för närvarande är förhållandet endast med Norrköping, hvars invånare uppgå till blott 29,619, eger den likväl, i enlighet med nu gällande bestämmelser om stad, som ej deltagar i landsting, men hvars folkmängd icke uppgår till 30,000, utse en riksdagsman.

Det torde väl icke någonsin inträffa, att den qvot, som är bestämmande för antalet af valkretsens riksdagsmän, jemnt går upp i den siffra, som betecknar folkmängden inom valkretsen, utan att öfverskott uppstår; sålunda har Stockholms län ett öfverskott af 25,896, Upsala län af 25,386, Södermanlands län af 26,032 invånare o. s. v. (se Bil. Litt. A). Detta åter har till följd, att man genom sammanslagning af det antal riksdagsmän, som för hvarje valkrets bestämmes efter den folkmängd, som motsvarar förberörda qvot eller en hel multipel deraf, och hvilka riksdagsmän, enligt hvad åberopade bilaga utvisar, uppgå till endast 138, ej kan erhålla det erforderliga antalet riksdagsmän. Det antal, som då fattas, skall fyllas från de valkretsar, som hafva största öfverskjutande talen. I enlighet härmed får t. ex. Skaraborgs län, hvilket eger en folkmängd af 251,939 och alltså är berättigadt att utse 7 riksdagsmän, välja ytterligare en för ett öfverskott af 30,977, och likaså öfriga län eller städer, allt eftersom deras vid den första beräkningen icke använda folkmängdssiffra närmar sig qvoten 31,566, tills antalet 150 blifvit fylldt. (Bil. Litt. A)

På det, att emellertid icke ständiga rubbningar i valkretsarnes inbördes förhållande till hvarandra, beroende på olika folkökning, skola inträffa, har utskottet, på sätt ofvan blifvit berördt, ansett, att en viss stadga bör gifvas åt valkretsindelningen och det antal riksdagsmän, hvarje valkrets har att utse. Den en gång fastställda ordningen skall nemligen, såsom förhållandet redan nu är med de mindre städernas valkretsindelning för val till Andra Kammaren, förblifva bestående under tio år, hvarefter revision bör företagas hvart tionde år. Genom dylika återkommande omregleringar förebygges, att allt för stora missförhållanden uppkomma emellan valkretsens folkmängd och det antal riksdagsmän, valkretsen har att utse. Utskottet har dock funnit det vara lämpligast, att denna omreglering företages af Konungen, och icke af kammaren sjelf, då det här endast gäller tillämpning af noga bestämda grunder, och hela åtgärden således i intet afseende skiljer sig från en vanlig förvaltningsangelägenhet.

Vid de omregleringar, som sålunda skola ske hvart tionde år, bör likväl iakttagas, att, för den händelse valkrets, som utsett flere representanter, sedermera förlorar rätt att välja lika stort antal, någon inskränkning icke får ske i den af samma valkrets redan utsedde riksdagsmannens befogenhet att under nio år vara riksdagsman. Då han

alltså fortfarande eger fullgöra sitt riksdagsmannaupdrag för den tid, som kan återstå, blir deraf en följd, att den valkrets, som blifvit berättigad att utöfver sitt förra antal utse ytterligare en riksdagsman, dock icke får utöfva denna rätt, förrän förstnämnde riksdagsmans funktionstid lupit ut, eller riksdagsmannen eljest afgår. Iakttoges icke detta, skulle nemligen sammanlagda antalet riksdagsmän för kammaren komma att öfverstiga 150.

Af samma skäl får icke heller stad, som under den tid, för hvilken den af Konungen fastställda ordningen är gällande, upphör att deltaga i landsting, genast välja riksdagsman, utan måste afvakta uppkommande ledighet bland riksdagsmännen för det landstingsområde, staden förut tillhört. Så snart emellertid en dylik ledighet yppar sig, inträder staden i utöfningen af sin sjelfständiga representationsrätt, och landstingsområdet blir från den tiden representeradt af en riksdagsman mindre än förut. Skulle mot förmodan det fall inträffa, att stad, som ej deltagit i landsting, sedermera komme att tillhöra detsamma, har staden naturligtvis efter den tiden ingen sjelfständig representationsrätt, utan eger endast att vid uppkommande ledighet utse riksdagsman tillsammans med landstinget, hvilket — intill dess ny reglering sker — har att utöfva den valrätt, som förut tillkommit både staden och landstinget.

Enligt ofvan angifna grunder och med tillämpning af 1887 års folkmängdsförhållanden (Bil. Litt. A), skulle Stockholms läns landsting till Första Kammaren få utse 4 representanter, Upsala läns 3, Södermanlands läns 4, Östergötlands läns 7, Jönköpings läns 6, Kronobergs läns 5, Kalmar läns, norra delen, 2, Kalmar läns, södra delen, 4, Gotlands läns 1, Blekinge läns 4, Kristianstads läns 7, Malmöhus läns 10, Hallands läns 4, Göteborgs och Bohus läns 6, Elfsborgs läns 8, Skaraborgs läns 7, Vermlands läns 8, Örebro läns 5, Vestmanlands läns 4, Kopparbergs läns 6, Gefleborgs läns 6, Västernorrlands läns 6, Jemtlands läns 3, Vesterbottens läns 3, Norrbottens läns 3 samt Stockholm 7, Göteborg 3, Malmö 1 och Norrköping 1, eller således tillhopa 138. Detta antal fyller sedermera på det sätt, att de 12 valkretsar, hvilkas folkmängdsiffra företer det största, vid nyssnämnda beräkning icke afsedda öfverskott, skola utse ytterligare hvar sin representant; och äro dessa valkretsar Stockholms, Upsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, norra och södra delen, Gotlands, Blekinge, Elfsborgs, Skaraborgs, Örebro och Vesterbottens läns landsting.

Vidkommande härefter sammansättningen af *Andra Kammaren*, så utgör fortfarande, i enlighet med hvad som stadgas i § 13 riksdagsordningen, på landet domsagan valkrets, likasom städerna, hvar för

sig eller i förening med andra städer, ega utse riksdagsman. Hvad nu till en början landets representationsrätt angår, så har hvarje domsaga att utse en riksdagsman. Men alldenstund domsagornas antal för närvarande utgör endast 116, skola, för att det bestämda antalet riksdagsmän, eller 150, må uppnås, 34 de folkrikaste domsagorna indelas i två valkretsar, för hvilka hvardera väljes en riksdagsman (Bil. Litt. B). Ehuru den tid torde vara långt aflägsen, då domsagornas antal må komma att öfverstiga 150, har utskottet likväl, för fullständighetens skull, ansett sig böra för detta fall föreslå, att domsagor, som hafva minsta folkmängden och dessutom äro närbelägna, skola, två och två, med hvarandra förenas till valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman.

Beträffande sedermera bestämmelserna om städernas representationsrätt, så kunna dessa bestämmelser icke blifva lika enkla, som de stadganden, hvilka ordna representationsrätten för landsbygden. Städerna äro nemligen dels till antalet flere än de 75 representanter, de ega utse, dels ock i förhållande till hvarandra af en betydligt olika folkmängd, hvarför det måste tillses att å ena sidan alla städer få komma i utöfning af sin representationsrätt och å andra sidan de större städerna, i mån af deras högre folkmängdssiffra, få välja flere representanter. För att vinna dessa syftemål har man till en början att gå till väga på samma sätt, som föreskrifves med afseende på sammansättningen af Första Kammaren. Folkmängden i rikets samtliga städer skall nemligen delas med 75, då en qvot erhålles, hvilken, efter folkmängdsförhållandena år 1887 — eller 841,731 invånare — utgör 11,223. Denna qvot blir bestämmande för antalet af städernas riksdagsmän. Hvarje stad, hvars folkmängd uppgår till nämnda siffra, eger utse en riksdagsman, och derutöfver flere, allt efter som folkmängden utgör en hel multipel af den funna qvoten. Städer deremot, som hafva mindre folkmängd, än nu är sagdt, skola ordnas, så vidt det lämpligen kan ske länsvis, i valkretsar, hvilka hvardera utse en riksdagsman. Huru många sådana valkretsar erfordras, beror på, huru stort antal riksdagsmän återstår att välja, sedan de städer, hvilka hvar för sig hafva att utse riksdagsmän, fått sitt representantantal bestämdt.

Vid statistiska undersökningar har det visat sig, att genom en dylik anordning af städernas representationsrätt en viss fasthet vinnes å det representantantal, som skall utses af de städer, hvilka hafva själfständig valrätt. Så t. ex. skulle, med tillämpning af nyssberörda stadganden, Stockholm hafva utsett 20 riksdagsmän år 1865, 18 år 1874 samt 19 år 1883. På motsvarande tider skulle Göteborg, i enlighet med samma grunder, egt att välja respektive 6, 7 och 8 riksdagsmän. Härmed torde äfven vara aflägsnad den farhåga, man kunde

hysa för, att de större städerna, hvilkas folkmängd växer mycket hastigare än de mindre städernas, skulle försätta dessa senare i en allt för ogynsam ställning med afseende på antalet af de riksdagsmän, som desse skulle ega att välja. Att så icke är fallet, visar sig deraf, att, med tillämpning af nu föreslagna grunder på 1887 års folkmängdsförhållanden, dessa mindre städer skulle komma att utse ett större antal representanter än med den nu bestående valkretsindelningen. Förklaringsgrunden härtill är att söka deri, att det ökade invånareantalet i rikets samtliga städer, derpå de större städerna utöfva ej ringa inflytande, visserligen förhöjer den kvotsiffra, som ligger till grund för bestämmandet af de större städernas representationsrätt, men att i de större städerna öfverskott af folkmängd uppkomma, för hvilka dessa städer ej ega välja någon representant, genom hvilket förhållande emellertid antalet af de representanter ökas, som komma på de mindre städerna.

Slutligen har utskottet, af skäl som redan förut blifvit nämnda, ansett, att så väl bestämmandet af det antal riksdagsmän, hvarje stad, hvars folkmängd uppgår till minst $\frac{7}{5}$ af folkmängden i rikets alla städer, eger välja, som äfven indelningen af de öfriga städerna i valkretsar bör hvar tionde år företagas, utan att under tiden någon förändring får ske i antalet valkretsar och det representantantal, hvarje valkrets eger utse. Utskottet har valt en period af tio år af det skäl, att utskottet ansett sig icke böra förändra det stadgande, som i sådant hänseende redan förefinnes i § 13 mom. 3 riksdagsordningen, hvilket stadgande icke lärer hafva medfört någon olägenhet; hvartill jemväl kommer, att samma stadgande bibehållits i de särskilda förslag till förändrad lydelse af nämnda paragraf, som vid 1887 års riksdag antogos af kamrarne. Åtgärden med valkretsarnes reglering bör af skäl, som angifvits vid utvecklingen af bestämmelserna om Första Kammarens sammansättning, tillkomma Konungen. Den ordning, Konungen i anledning deraf fastställer, bör första gången tillämpas vid de allmänna val, som näst derefter, enligt § 15 mom. 1 riksdagsordningen, skola ega rum. Skulle under den tid, för hvilken den sålunda fastställda ordningen är gällande, köping erhålla stadsprivilegier, får han dock icke välja riksdagsman tillsammans med någon annan stad, utan räknas i sådant hänseende fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

I öfverensstämmelse med dessa grunder och om 1887 års folkmängdsförhållanden tillämpas (Bil. Litt. B), skulle Stockholm till Andra Kammaren få utse 20 representanter, Upsala 1, Linköping 1, Norrköping 2, Jönköping 1, Kalmar 1, Karlskrona 1, Malmö 4, Lund 1,

Landskrona 1, Helsingborg 1, Göteborg 8, Örebro 1 och Gefle 1, eller således tillhopa 44. Bland öfriga städer eger för närvarande Sundsvall att sjelfständigt välja en riksdagsman, men då dess folkmängd — 10,988 — icke uppgår till den siffra — 11,223 —, som är bestämmande för rätten att ensam utse representant, måste nämnda stad inräknas bland de städer, som skola förenas i valkretsar. För närvarande utgöra dessa valkretsar tillsammans 26, men antalet måste, i händelse af bifall till utskottets förslag, höjas till 31, på det att städernas representanter i Andra Kammaren måtte komma att utgöra det föreskrifna antalet 75. Den nu bestående valkretsindelningen blifver således icke användbar, utan måste ny bestämmas af Konungen.

I nära öfverensstämmelse med det förslag till ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen, som konstitutionsutskottet vid förra riksdagen afgaf och hvilket utskottet nu åter vill framlägga till Riksdagens pröfning, hafva inom Andra Kammaren väckts två motioner, nemligen, n:o 23, af herr *E. Westin* och, n:o 51, af herr *K. E. Holmgren*. Herr Westins förslag afviker från utskottets endast deri, att herr Westin ansett den reglering af valkretsarne för Första Kammaren, som Konungen skall verkställa, böra försiggå hvart nionde, i stället för hvart tionde, år; och har det därför icke aktats nödigt, att detta förslag här återgifves. Herr Holmgren, som hänvisar till den af herrar *Norén* m. fl. vid utskottets förut åberopade betänkande fogade reservation, föreslår den ändring i utskottets förslag, att antalet representanter bör begränsas till 144 för Första Kammaren och 212 för Andra Kammaren, deraf 146 för landet och 66 för städerna. Då sistberörda förslag, i följd af dessa förändringar till siffror, företer någon större olikhet i redaktionen mot utskottets förslag, meddelas det här nedan, så lydande:

§ 6.

1. »Första Kammaren skall bestå af etthundrafyrtiofyra ledamöter, hvilka för en tid af nio år utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundrafyrtiofjerdedel af rikets folkmängd.

2. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 1 sägs, väljes dock en riksdagsman.

3. Derest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i mom. 1 och 2 bör utses, icke uppgår till etthundrafyrtiofyra, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folk-

mängd mest öfverskjuter det tal, som enligt mom. 1 är bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

4. Det antal riksdagsmän hvarje valkrets, enligt ofvan angifna grunder, eger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; och skall vid tillämpning af den sålunda fastställda ordningen iakttagas, att inskränkning icke sker i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

5. Upphör stad att i landsting deltaga under den tid, för hvilken den af Konungen fastställda ordningen är gällande, inträder stadens rätt att utse riksdagsman dock icke förr, än ledighet uppstår i den valkrets staden förut tillhört.

§ 13.

1. Andra Kammaren skall bestå af tvåhundra tolf ledamöter, deraf etthundra fyrtiosex för landet och sextiosex för städerna. Dessa ledamöter väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundra fyrtiosex, skola för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan, häradsvis indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundra fyrtiosex, skola, i den mån sådant erfordras, angränsande domsagor, som hafva minsta folkmängd, förenas, två och två, till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en sextiosjettedel af folkmängden i rikets alla städer, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en sextiosjettedel af städernas folkmängd. Städer med mindre folkmängd än nu är sagdt ordnas, så vidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som, med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar, så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan angifna grunder, hvart tionde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställes, vinner tillämpning vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 mom. 1, skola ega rum. Kö-

ping, som erhåller stadsprivilegier, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.»

Då den föregående framställningen innefattar utlåtande jemväl angående de af herrar Westin och Holmgren väckta förslag, erfordras i anledning af desamma intet särskildt yttrande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

1:o) att herr Peterssons motion icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att herr Westins motion icke måtte af Riksdagen bifallas;

3:o) att herr Holmgrens motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Deremot föreslår utskottet,

4:o) att Riksdagen måtte till hvilande i vidare grundlagsenlig ordning antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 6.

Första Kammarens ledamöter skola, för en tid af nio år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer, efter folkmängden inom sitt område, en riksdagsman för hvarje fullt tal af trettiotusen. Går ej folkmängden upp till trettiotusen, väljes dock en riksdagsman.

1. Första Kammaren skall bestå af etthundrafemtio ledamöter, hvilka för en tid af nio år utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundrafemtiondedel af rikets folkmängd.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 1 sägs, väljes dock en riksdagsman.

3. Derest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i mom. 1 och 2 bör utses, icke uppgår till etthundra femtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter det tal, som enligt mom. 1 är bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

4. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets, enligt ofvan angifna grunder, eger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; och skall vid tillämpning af den sålunda fastställda ordningen iakttagas, att inskränkning icke sker i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

5. Upphör stad att i landsting deltaga under den tid, för hvilken den af Konungen fastställda ordningen är gällande, inträder stadens rätt att utse riksdagsman dock icke förr, än ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

1. Andra Kammaren skall bestå af tvåhundra tjugufem ledamöter, deraf etthundra femtio för landet och sju tio fem för städerna. Dessa ledamöter väljas för en tid af tre år,

(Nwvarande lydelse:)

2. Å landet, hvar till i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Domsaga, som, oberäknadt dertill hörande städer, har större folkmängd än fyratio-tusen, varde dock af Konungen, så vidt ske kan häradsvis, indelad i två valkretsar, som välja hvardera en riksdagsman.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen, och derefter hvar tionde år af kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen.

(Föreslagen lydelse:)

räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvar till i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundra femtio, skola för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundra femtio, skola, i den mån sådant erfordras, angränsande domsagor, som hafva minsta folkmängd, förenas, två och två, till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en sjutiofemtedel af folkmängden i rikets alla städer, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en sjutiofemtedel af städernas folkmängd. Städer med mindre folkmängd än nu är sagdt ordnas, så vidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som, med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, be-

stämmes, efter ofvan angifva grunder, hvart tionde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställles, vinner tillämpning vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 mom. 1, skola ega rum. Köping, som erhåller stadsprivilegier, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

Stockholm den 25 februari 1889.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer.

1. Af herr *Unger*: »I hufvudsak är jag så till vida ense med utskottet, att äfven jag, på de af utskottet anförda skäl och då representantantalet i förhållande till folkmängden redan synes mig vara allt för stort, anser riksdagsmännens antal, både i dess helhet och med afseende å förhållandet emellan de särskilda kamrarne och, i Andra Kammaren, emellan lands- och stadsrepresentanter, böra genom lag bestämmas och begränsas, likasom jag ock kan finna mig vid antagande af de af utskottet föreslagna grunder för omförmälda inbördes förhållanden, men jag är från utskottet skiljaktig:

dels i fråga om hela antalet af Riksdagens ledamöter, som, enligt mitt förmenande, lämpligen synes kunna nedsättas till 350, nemligen 140 i Första och 210 i Andra Kammaren, af hvilka sistnämnde då borde väljas 140 för landet och 70 för städerna;

dels i fråga om stadgandet att Kongl. Maj:t skulle *hvert tionde år* bestämma det antal riksdagsmän till *Första Kammaren*, som hvarje valkrets egde utse, i hvilket hänseende reglering lärer blifva erforderlig så ofta, som förändrade folkmängdsförhållanden föranleda förändring af valkretsarnes valrätt vid de successiva återvalen;

dels äfven i fråga om tiden för valkretsindelningen för val till *Andra Kammaren*, hvilken indelning lämpligare torde böra ega rum *hvert nionde år*, i stället för, såsom utskottet föreslagit, *hvert tionde*.

Hvad då först beträffar antalet ledamöter af Riksdagens begge kamrar, torde jag, såsom skäl för min åsigt att detta lämpligare borde nedsättas till 350, få åberopa hvad utskottet sjelf anført ej mindre angående förhållandet emellan folkmängd och representantantal i andra länder, än äfven angående här i riket tid efter annan förut väckta förslag om inskränkning af representanternas antal, som föreslagits: år 1840 till 250, år 1847 till 270 och år 1884 till 300; men hvad man än må hafva att invända emot dessa historiska skäl för representantantalets nedsättning, åberopar jag hufvudsakligen det faktiska skäl, att större antal riksdagsmän, än 350, icke är med hänsyn till vårt lands förhållanden, eller med hänsyn till Riksdagens arbetsordning, erforderligt, vid hvilket förhållande det ock vore ett oklokt slöseri med arbetskrafter samt med statens och enskildes medel att för riksdagsarbetet använda större antal ledamöter.

Derest representantantalet, på sätt jag tagit mig friheten vördsammt föreslå, inskränktes till 350, skulle deraf följa att det blefve:

i Riksdagen en ledamot för 13,528, *i Första Kammaren* en för 33,820, *i Andra Kammaren*, *för landet*, en för 27,808 och, *för städerna*, en för 12,024 invånare, och skulle alltså, med tillämpning af föreslagna grunder för representationsrätten, under nu kända folkmängdsförhållanden väljas:

till Första Kammaren:

för Stockholms läns landstingsområde, med folkmängd af	152,160,	4,	och för öfverskjutande folkmängd af	16,880,	0	==	4
„ Upsala läns	„	„	„	120,084,	3,	„	4
„ Södermanlands läns	„	„	„	152,296,	4,	„	4
„ Östergötlands läns	„	„	„	236,465,	6,	„	7
„ Jönköpings läns	„	„	„	196,071,	5,	„	6
„ Kronobergs läns	„	„	„	165,009,	4,	„	5
„ Kalmar läns norra	„	„	„	92,213,	2,	„	3
„ Kalmar läns södra	„	„	„	144,120,	4,	„	4
„ Gotlands läns	„	„	„	52,065,	1,	„	2
„ Blekinge läns	„	„	„	141,677,	4,	„	4
„ Kristianstads läns	„	„	„	226,070,	6,	„	7
„ Malmöhus läns	„	„	„	318,763,	9,	„	9
„ Hallands läns	„	„	„	137,398,	4,	„	4
„ Göteb. o. Bohus läns	„	„	„	193,199,	5,	„	6
„ Elfsborgs läns	„	„	„	279,217,	8,	„	8
„ Skaraborgs läns	„	„	„	251,939,	7,	„	7
„ Vermlands läns	„	„	„	256,842,	7,	„	8
„ Örebro läns	„	„	„	182,895,	5,	„	5
„ Vestmanlands läns	„	„	„	134,625,	3,	„	4
„ Kopparbergs läns	„	„	„	195,667,	5,	„	6
„ Gefleborgs läns	„	„	„	199,044,	5,	„	6
„ Vesternorrlands läns	„	„	„	193,868,	5,	„	6
„ Jemtlands läns	„	„	„	97,474,	2,	„	3
„ Vesterbottens läns	„	„	„	116,910,	3,	„	3
„ Norrbottens läns	„	„	„	98,709,	2,	„	3
„ Stockholms stad	„	„	„	227,964,	6,	„	7
„ Norrköping	„	„	„	29,619,	1,	„	1
„ Malmö	„	„	„	45,780,	1,	„	1
„ Göteborg	„	„	„	96,758,	2,	„	3

140.

Till Andra Kammaren:

för landet:

för 116 domsagor 116

 samt *derjemte* en riksdagsman för hvar af följande tjugu-
fyra domsagor:

 Upsala läns norra, Nyköpings, Oppunda och Villåttinge,
 Östbo och Vestbo, Östra Väreuds, Vestra Väreuds, Tjusts,
 Södra Möre, Villands och Östra Göinge, Luggude, Rönne-
 bergs, Onsjö och Harjagers, Wemmenhögs, Ljunits och Herre-
 stads, Hallands läns södra, Hallands läns mellersta, Askims,
 Hisings och Säfvedals, Kinds och Redvägs, Marks, Vedens
 och Bollebygds, Östersysslets, Öster-Nerikes, Vester-Nerikes,
 Vester-Dalarnes, Gestriklands, Södra Helsinglands och Norra
 Ångermanlands

24

140

för städerna:

för Stockholm med folkmängd af 227,964.....	18
„ Upsala „ „ 21,249.....	1
„ Norrköping „ „ 29,619.....	2
„ Jönköping „ „ 19,391.....	1
„ Karlskrona „ „ 19,811.....	1
„ Malmö „ „ 45,780.....	3
„ Lund „ „ 14,822.....	1
„ Helsingborg „ „ 16,912.....	1
„ Göteborg „ „ 96,758.....	8
„ Örebro „ „ 13,893.....	1
„ Gefle „ „ 21,508.....	1
motsvarande i medeltal för dessa elfva större städer en för 13,887;	
för öfriga städer med sammanlagd folkmängd af	314,020..... 32

 motsvarande i medeltal
för dessa mindre städer en
för 9,813.

70

Genom sådan anordning skulle alltså nuvarande antalet af Riksdagens ledamöter minskas med 17, nemligen 5 af Första och 12 af Andra Kammaren, deraf 6 för landsbygden och 6 för städerna.

Vidkommande derefter det i 4 mom. 6 § af utskottets förslag förekommande stadgande, att det antal riksdagsmän till Första Kammaren, som hvarje valkrets egde utse, skulle hvart tionde år af Konungen bestämmas, synes mig detta stadgande icke lämpligt för de successiva omvalen till Första Kammaren, enär följden deraf blefve, att under regleringsperioden inträffande förändringar i folkmängdsförhållandena icke förr än efter förloppet af tio och, under vissa eventualiteter, än flera år finge utöfva den inverkan på valrätten, som i 6 §:s tre första moment föreskrifvits, hvilket förhållande med afseende å val till Första Kammaren synes så mycket mera anmärkningsvärdt, som ökning och minskning af folkmängden vid fråga om val till Första Kammaren kan verka till förändring, icke blott af det antal riksdagsmän, ett valområde eger utse, utan, hvad vissa städer angår, äfven i afseende på sjelfva valcorporationens behörighet.

Visserligen har utskottet sökt råda bot för ett sådant fall, som nverkar på valcorporationens behörighet, genom föreskriften i 5 mom.

6 §, att om stad upphör att i landsting deltaga under den tid, för hvilken den af Konungen fastställda ordningen är gällande, inträder stadens rätt att utse riksdagsman dock icke förr än ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

Men utom det att detta stadgande icke synes under alla förhållanden principiellt riktigt, måste jag deremot jemväl anmärka, att föreskrift saknas, huru och när valrätt skall utöfvas för den händelse, som ju också kan under någon regleringsperiod inträffa, att stad upphör att bilda eget valområde och, till följd af minskad folkmängd, kommer att tillhöra landsting.

Med hänsyn till dessa särskilda förhållanden i fråga om val till Första Kammaren, synes mig att det, hellre än att stipulera bestämda regleringsperioder, vore mera praktiskt och lämpligt att åt Kongl. Maj:t öfverlåta att, när helst förändrade folkmängdsförhållanden till förändrad valrätt föranleda, angående valrättens utöfning enligt grundlagen lemna erforderliga föreskrifter.

Slutligen och hvad angår tiden för indelning af valkretsar för val till riksdagsmän af Andra Kammaren, hvilken indelning utskottet ansett böra ega rum hvart tionde år, förmenar jag att hvarje tal af år för sådan indelning, som ej utgör 3 eller multipel af 3, är olämpligt, enär genom bestämmande af sådan regleringsperiod måste stundom inträffa, att valkretsindelningen kommer att ega rum samma år som valet skall ske, vid hvilket förhållande och då föreskrift saknas, hvad tid på året valkretsindelningen bör verkställas, det kan inträffa, att indelningen verkställs sådan tid på året, att valmännen endast kort tid före valen hunnit få veta, hvad valkrets de tillhöra, hvilket är en uppenbar olägenhet af tioårig regleringsperiod.

Detta oaktadt anser utskottet sig ej böra förändra det i detta hänseende nu gällande stadgande, »som ej lärer hafva medfört någon olägenhet.»

Ja — att detta stadgande, såsom utskottet säger, ännu ej medfört någon olägenhet, är visserligen sant, och skälet dertill är, att detta stadgande, som tillämpats endast sedan år 1866, ännu ej hunnit medföra sådan olägenhet, som den af mig här ofvan antydda, men det dröjer nu icke längre än till år 1896, innan olägenheten visar sig — en olägenhet, som, med tioårig regleringsperiod, återkommer hvart trettionde, med 11-årig period hvart trettiondetredje år o. s. v.

Under sådana ovedersägliga förhållanden kan jag icke finna något antagligt skäl att nu, då man i allt fall föreslår genomgripande förändringar af valordningen, bibehålla denna olämpliga föreskrift om tioårig valkretsindelning, hvadan jag vördsamt ville föreslå, att valkrets-

indelning för val till *Andra* Kammaren måtte bestämmas att ega rum hvart nionde år, första gången, och till följd deraf ock allt framgent, under mellersta året af en valperiod.

Med anledning af hvad jag sålunda haft äran anföra, och då det synes mig önskvärdt att nuvarande riksdagsordningens form och uttryckssätt måtte, såvidt ske kan, bibehållas, vågar jag vördsamt förlägga följande från utskottets hemställan i vissa delar skiljaktiga förslag:

Riksdagsordningen.

§ 6.

Första Kammarens ledamöter, till antal af etthundrafyrtio, skola för en tid af nio år utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som i landsting ej deltaga. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer, efter folkmängden inom sitt område, en riksdagsman för hvarje fullt tal af en etthundrafyrtiondedel af hela rikets folkmängd. Går ej folkmängden till så stort tal, väljes dock en riksdagsman. Uppgår antalet riksdagsmän, som sålunda bör väljas, icke till etthundrafyrtio, väljes ytterligare en riksdagsman för så många särskilda valområden, hvilkas folkmängd mest öferskjuter fulla etthundrafyrtiondedelar af rikets folkmängd, att kammarens ledamöter komma att utgöra etthundrafyrtio; allt på sätt som Konungen, i enlighet med här ofvan stadgade grunder, närmare bestämmer, då förändrade folkmängdsförhållanden dertill föranleda, och val, till följd af riksdagsmans afgång, erfordras.

§ 13.

1. *Andra* Kammarens ledamöter, till antal af tvåhundra, hvaraf etthundrafyrtio för landet och sjuttio för städerna, väljas, för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga

en riksdagsman. Uppgår ej domsagornas antal till etthundrafyrtio, väljes ytterligare en riksdagsman för så många af de mest folkrika domsagorna, att antalet ledamöter, som för landet bör väljas, kommer att utgöra etthundrafyrtio, i hvilket afseende dessa domsagor böra, så vidt lämpligen kan ske, häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvar för sig välja en riksdagsman. Skulle domsagornas antal komma att öfverstiga etthundrafyrtio, böra, i den mån sådant erfordras, angränsande domsagor, som hafva minsta sammanlagda folkmängd, två och två till en valkrets förenas.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af en sjuttiondedel af folkmängden i rikets alla städer, eller mer, utses för hvarje sådant fullt tal en riksdagsman. Öfriga städer skola, så vidt lämpligen ske kan, länsvis, indelas i så många valkretsar, hvilka hvar för sig utse en riksdagsman, att antalet ledamöter, som för rikets samtliga städer bör väljas, kommer att utgöra sjuttio.

4. Erforderliga föreskrifter angående valkretsindelning å land och i stad, likasom ock angående antal riksdagsmän, som i ofvan förstnämnda städer bör väljas, meddelas, i enlighet med här stadgade grunder, af Konungen, första gången år 1892 och sedan hvart *nionde* år, att i nio år, från början af året näst efter det, under hvilket regleringen verkstälts, till efterrättelse lända, äfven om under tiden domsagadelas, eller köping stadsprivilegier erhåller».

2. Af herr *Alin*: »Då jag icke kunnat biträda utskottets förslag, anhåller jag att härmed få bifoga min särskilda mening. Denna är i allt väsentligt densamma som den, hvilken i en reservation mot utskottets sistlidne riksdag afgifna förslag i samma ämne uttalades af herr *Gilljam*, och jag kan inskränka mig till att till hvad i denna reservation anfördes lägga följande.

Såsom utskottet i sitt utlåtande påpekar, är idén att genom fixa siffror en gång för alla bestämman representanternas antal i vårt land ingen nyhet. Den fans tvärtom upptagen i alla mera betydande förslag till fyrståndsrepresentationens afskaffande, som under 1830-, 1840-

och 1850-talen framställdes, äfven i dem som voro byggda på grundsatsen om samfälda val. Det fans således all anledning att vid det slutligen antagna förslaget författande och afgörande taga denna idé under pröfning. Resultatet af denna pröfning blef, att denna idé icke godkändes, och att man i stället accepterade en helt annan princip för bestämmandet af antalet representanter, nemligen den, som ligger till grund för nu gällande stadganden i detta afseende. Jag kan icke finna, att den erfarenhet, som man efter 1866 har vunnit, ger någon anledning att frångå denna princip; och jag kan ej heller finna, att man behöfver frångå den därför, att man anser behöfligt att minska eller hämma ökningen i representanternas antal. Tillgodoseendet af detta behof kan, såsom vid flera tillfällen inom riksdagen framhållits, på ett mycket enkelt sätt vinnas genom att höja de folkmängdssiffror, som betinga rätten att välja representanter. Begagnar man sig af detta sätt, så står man kvar på den grund som i riksdagsordningen är lagd; anlitar man åter det, som utskottet föreslagit, så öfvergifver man denna grund, och att vid en lagförändring — särskildt en grundlagsändring — utan trängande behof lemna den grund, hvarpå lagen är byggd, kan jag för min del ej anse tillrädligt.

Särskildt synes mig utskottets förslag utan tillräcklig grund afvika från de principer, hvarpå riksdagsordningen är byggd, genom de bestämmelser det innehåller angående antalet representanter för stad och land i Andra Kammaren. Enligt förslaget skall nemligen detta antal bestämmas i ett förhållande af 1 till 2, ett förhållande, som skall stå fast, oberoende af den ökade betydelse, som städerna genom utveckling i olika afseenden kunna vinna. Ett dylikt förslag synes mig vara fullkomligt stridande mot den nu gällande lagens mening, enligt hvilken ökad betydelse för städerna skall betinga ökad inflytande för dem inom representationen och tvärtom. I synnerhet förefaller det mig vara föga förenligt med grunderna för en lyckobringande lagstiftning, att just under en period af kraftig och snabb utveckling af städernas betydelse fixera den siffra, som betecknar deras inflytande inom representationen.

Skall någon ändring i det nu varande förhållandet mellan städernas och landsbygdens representantantal inom Andra Kammaren ega rum, så synes den mig böra ske så, att man, med bibehållande af den princip, hvarpå riksdagsordningens bestämmelse i nu ifrågavarande afseende är byggd, minskar möjligheten af tillväxt i städernas representantantal, och ej så, att detta antal läses fast vid en viss siffra. Frågan blir då den, huruvida en dylik ändring verkligen bör ega rum. Denna fråga anser jag mig böra besvara jakande. Då de nu gällande bestäm-

melserna angående förhållandet mellan antalet stads- och landsbygdsrepresentanter i Andra Kammaren fastställdes, och den eftergift, som man då ansåg sig böra göra städerna, gjordes så stor som den blef, utgick man naturligtvis derifrån, att städerna med sin dåvarande låga folkmängdssiffra eljest skulle inom representationen komma att befinna sig i en allt för ogynsam ställning gent emot landsbygden. Sedan folkmängdsförhållandena mellan städerna och landsbygden utvecklats sig så, som under det sista fjerdedels seklet skett, synes det ej vara öfverensstämmande med riksdagsordningens anda och mening, att denna eftergift skall för framtiden fortfara att vara lika stor, som den år 1866 bestämdes att vara; och skall en ändring göras, så bör den utan tvifvel ske, innan förhållandena utvecklats sig derhän, att åsigtan om det orätta i att oförändrad bibehålla den proportion, som vid riksdagsordningens antagande blef bestämd, skärpes så, att man anser sig böra borttaga hvarje förmån för städerna i nu ifrågavarande afseende.

Hvad angår antalet ledamöter i Första Kammaren, finner jag några nya föreskrifter ännu icke vara af behovet påkallade.

På grund af hvad jag nu yttrat och af hvad för öfrigt finnes anfördt i den reservation jag förut åberopat, finner jag mig böra vördsam samt föreslå, att Riksdagen må till hvilande i grundlagsenlig ordning antaga följande förslag till ändring af § 13 riksdagsordningen:

»1. Andra Kammarens — — — — —
— — — skett.

2. Å landet — — — — —
— — — riksdagsman.

3. I stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman och derutöfver en för hvarje fullt tal af femtontusen, hvarmed folkmängden öfverstiger tiotusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen, och derefter hvar tionde år af kammaren, ordnas, såvidt ske kan, länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen.

4. Städer, som vid 1889 års slut hade och derefter fortfarande hafva en folkmängd af minst tjugutusen, ega dock, på sätt förut varit stadgadt, utse en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen, men ej för större folkmängd, än de vid nämnda års slut hade;

och må ej utse ökad antal annorlunda, än här ofvan för städerna i allmänhet är stadgad.»

Herr *Gilljam* har begärt få antecknad, att han i följd af sjukdom varit förhindrad deltaga i detta ärendes behandling inom utskottet.

Bil. Litt A.

Första Kammaren.

Rikets folkmängd den 31 december 1887 uppgick till 4,734,901, $\frac{1}{150}$ deraf utgör 31,566, hvilken qvot enligt förslaget således berättigar till val af en riksdagsman, jemlikt nedanstående tablå:

Stockholms län med	152,160	inv. väljer	4	öfverskj. folkmängd	25,896
Upsala	120,084	„ „	3	„ „	25,386
Södermanlands „ „	152,296	„ „	4	„ „	26,032
Östergötlands „ „	236,465	„ „	7	„ „	15,503
Jönköpings „ „	196,071	„ „	6	„ „	6,675
Kronobergs „ „	165,009	„ „	5	„ „	7,179
Kalmar län, norra delen	92,213	„ „	2	„ „	29,081
Kalmar län, södra delen	144,120	„ „	4	„ „	17,856
Gotlands län med	52,065	„ „	1	„ „	20,499
Blekinge „ „	141,677	„ „	4	„ „	15,413
Kristianstads „ „	226,070	„ „	7	„ „	5,108
Malmöhus „ „	318,763	„ „	10	„ „	3,103
Hallands „ „	137,398	„ „	4	„ „	11,134
Göteb. o. Bohus „ „	193,199	„ „	6	„ „	4,803
Elfsborgs „ „	279,217	„ „	8	„ „	26,689
Skaraborgs „ „	251,939	„ „	7	„ „	30,977
Vermlands „ „	256,842	„ „	8	„ „	4,314
Örebro „ „	182,895	„ „	5	„ „	25,065
Vestmanlands „ „	134,625	„ „	4	„ „	8,361
Kopparbergs „ „	195,667	„ „	6	„ „	6,271
Gefleborgs „ „	199,044	„ „	6	„ „	9,648
Vesternorrlands „ „	193,868	„ „	6	„ „	4,472
Jemtlands „ „	97,474	„ „	3	„ „	2,776
Vesterbottens „ „	116,910	„ „	3	„ „	22,212
Norrbottnens „ „	98,709	„ „	3	„ „	4,011
Stockholms stad „ „	227,964	„ „	7	„ „	7,002
Göteborgs „ „	96,758	„ „	3	„ „	2,060
Malmö „ „	45,780	„ „	1	„ „	14,214
Norrköpings „ „	29,619	„ „	1	„ „	— —

Summa 138

Då, enligt förestående tablå, med tillämpning af den angifna beräkningsgrunden, endast 138 riksdagsmän komma att utses, bör en hvar af de 12 valkretsar, som hafva den största orepresenterade folkmängden, utse en riksdagsman utöfver det antal, hvartill folkmängden strängt taget berättigar. Dessa valkretsar äro, såsom af berörda tablå framgår, *Stockholms, Upsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar norra och södra delen, Gotlands, Blekinge, Elfsborgs, Skaraborgs, Örebro och Vesterbottens län..*

Bil. litt. B.

Andra kammaren.

1. Landet.

Domsagorna fördela sig på de olika länen på följande sätt:

Stockholms län	har	5	domsagor,	hvilka	skola	välja	5	riksdagsmän:
Upsala	”	”	3	”	”	”	”	3
Södermanlands	”	”	3	”	”	”	”	3
Östergötlands	”	”	8	”	”	”	”	8
Jönköpings	”	”	5	”	”	”	”	5
Kronobergs	”	”	3	”	”	”	”	3
Kalmar	”	”	6	”	”	”	”	6
Gotlands	”	”	2	”	”	”	”	2
Blekinge	”	”	4	”	”	”	”	4
Kristianstads	”	”	6	”	”	”	”	6
Malmöhus	”	”	7	”	”	”	”	7
Hallands	”	”	3	”	”	”	”	3
Göteb. o. Bohus	”	”	5	”	”	”	”	5
Elfsborgs	”	”	7	”	”	”	”	7
Skaraborgs	”	”	7	”	”	”	”	7
Vermlands	”	”	7	”	”	”	”	7
Örebro	”	”	4	”	”	”	”	4
Vestmanlands	”	”	4	”	”	”	”	4
Kopparbergs	”	”	5	”	”	”	”	5
Gefleborgs	”	”	4	”	”	”	”	4
Vesternorrlands	”	”	6	”	”	”	”	6
Jemtlands	”	”	4	”	”	”	”	4
Vesterbottens	”	”	4	”	”	”	”	4
Norrbottnens	”	”	4	”	”	”	”	4
Summa								116

Enär således samtliga domsagorna utgöra ett antal af endast 116, har enligt förslaget en hvar af de 34 folkrikaste domsagorna att välja

två riksdagsmän, på det att hela representantantalet för landet må blifva 150. Dessa 34 domsagor äro:

I Upsala län,	Uplands norra	domsaga med	47,474	inv.
„ Södermanlands	„ Nyköpings	„ „	45,286	„
„ „	„ Oppunda o. Villåttinge	„ „	46,371	„
„ „	„ Lifgedingets	„ „	41,025	„
„ Jönköpings	„ Tveta, Vista och Mo	„ „	38,407	„
„ „	„ Östbo och Vestbo	„ „	49,108	„
„ Kronobergs	„ Östra Värends	„ „	56,749	„
„ „	„ Vestra Värends	„ „	60,344	„
„ „	„ Sunnerbo	„ „	41,582	„
„ Kalmar	„ Tjusts	„ „	42,968	„
„ „	„ Södra Möre	„ „	45,092	„
„ Kristianstads	„ Villands o. Östra Göinge	„ „	50,349	„
„ Malmöhus	„ Luggude	„ „	46,323	„
„ „	„ Rönnebergs, Onsjö och Harjagers	„ „	44,801	„
„ „	„ Bara och Torna	„ „	41,113	„
„ „	„ Vemmenhögs, Ljunits och Herrestads	„ „	41,403	„
„ Hallands	„ Hallands läns Södra	„ „	45,555	„
„ „	„ „ Mellersta	„ „	42,976	„
„ Göteb. o. Bohus	„ Askims, Hisings och Säfvedals	„ „	43,200	„
„ „	„ Sunnervikens	„ „	41,140	„
„ Elfsborgs	„ Vätle, Ale och Kullings	„ „	38,493	„
„ „	„ Kinds och Redvägs	„ „	42,292	„
„ „	„ Marks, Vedens och Bollebygd	„ „	50,558	„
„ „	„ Nordals, Sundals och Valbo	„ „	40,954	„
„ Vermlands	„ Östersysslets	„ „	43,323	„
„ „	„ Fryksdals	„ „	39,399	„
„ Örebro	„ Öster-Nerikes	„ „	42,916	„
„ „	„ Vester-Nerikes	„ „	51,166	„
„ Kopparbergs	„ Nedan-Siljans	„ „	40,393	„
„ „	„ Vester-Dalarnes	„ „	50,988	„
„ Gefleborgs	„ Gestriklands	„ „	50,642	„
„ „	„ Södra Helsinglands	„ „	44,798	„
„ „	„ Norra Helsinglands	„ „	40,674	„
„ Vesternorrlands	„ Norra Ångermanlands	„ „	45,144	„

2. Städerna.

Folkmängden i städerna den 31 december 1887 uppgick till 841,731; $\frac{7}{15}$ deraf utgör 11,223, hvilken qvot bildar den bestämmande enheten för det antal riksdagsmän, stad, som har sjelfständig valrätt, enligt förslaget eger utse.

a) *Städer, hvilkas invånareantal öfverstiger 11,223, och hvilka skola ega sjelfständigt utse riksdagsmän:*

Stockholm med 227,964 inv. väljer enligt utskottets förslag 20; enl. R. O. 22								
Upsala	21,249	”	”	”	”	1	”	2
Linköping	11,677	”	”	”	”	1	”	1
Norrköping	29,619	”	”	”	”	2	”	2
Jönköping	19,319	”	”	”	”	1	”	1
Kalmar	11,823	”	”	”	”	1	”	1
Karlskrona	19,811	”	”	”	”	1	”	1
Malmö	45,780	”	”	”	”	4	”	4
Lund	14,822	”	”	”	”	1	”	1
Landskrona	11,738	”	”	”	”	1	”	1
Helsingborg	16,912	”	”	”	”	1	”	1
Göteborg	96,758	”	”	”	”	8	”	9
Örebro	13,893	”	”	”	”	1	”	1
Gefle	21,508	”	”	”	”	1	”	2
						Summa 44		49

b) *Städer, hvilkas invånareantal understiger 11,223, och hvilka således skola förenas i 31 valkretsar, att hvardera utse en riksdagsman, på det att hela antalet riksdagsmän för städerna må blifva 75; varande åsyftade städer, med undantag af Söderhamn och Sundsvall, redan nu förenade i följande valkretsar:*

Södertelje, Norrtelje, Östhammar, Öregrund, Sigtuna och Vaxholm med tillhopsa	10,433	inv.;
Nyköping, Torshälla, Mariefred, Trosa, Enköping med tillh.	11,550	”
Eskilstuna och Strengnäs	11,227	”
Vadstena, Skenninge, Söderköping, Motala och Grenna	9,105	”

Vexjö och Oskarshamn.....	med tillh.	11,916	inv.;
Vestervik, Eksjö och Vimmerby	” ”	11,840	”
Visby och Borgholm	” ”	7,612	”
Karlshamn, Sölvesborg och Ronneby.....	” ”	10,456	”
Kristianstad och Simrishamn	” ”	12,010	”
Ystad, Trelleborg, Skanör och Falsterbo	” ”	11,375	”
Halmstad och Engelholm	” ”	12,130	”
Laholm, Varberg, Falkenberg och Kungsbacka	” ”	8,500	”
Uddevalle, Strömstad och Marstrand	” ”	11,322	”
Venersborg, Åmål och Kungälf	” ”	8,953	”
Borås, Alingsås och Ulricehamn.....	” ”	11,057	”
Mariestad, Skara och Sköfde.....	” ”	10,734	”
Lidköping, Falköping och Hjo.....	” ”	9,317	”
Karlstad och Filipstad	” ”	11,419	”
Kristinehamn, Nora, Lindesberg och Askersund	” ”	10,219	”
Vesterås och Köping	” ”	10,673	”
Arboga och Sala.....	” ”	9,413	”
Falun, Hedemora och Säter.....	” ”	9,714	”
Hernösand, Umeå och Skellefteå.....	” ”	9,798	”
Östersund och Hudiksvall.....	” ”	9,704	”
Luleå, Piteå och Haparanda	” ”	7,392	”

Härtill komma:

Söderhamn	” ”	9,931	”
Sundsvall	” ”	10,988	”